

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

« 24 » _____ 10 _____ 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РИТОРИКА (Ораторське мистецтво)

для студентів

спеціальності: 025 Музичне мистецтво, 024 Хореографія, 033 Філософія,
032 Історія та археологія, 061 Журналістика, 053 Практична психологія

освітнього рівня: першого (бакалаврського)

освітня програма: 025 Музичне мистецтво
024 Хореографія
033 Філософія
032 Історія та археологія
061 Журналістика
053 Практична психологія

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма	0603/16
(підпис)	(прізвище, ініціали)
« _____ »	20 10 р.

2018 – 2019 навчальний рік

Розробники: Тур Микола Григорович, доктор філософських наук, професор кафедри філософії історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладачі: Тур Микола Григорович, доктор філософських наук, професор кафедри філософії історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка

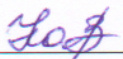
Робочу програму дисципліни за вибором «РИТОРИКА» (Ораторське мистецтво) розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету

Протокол від 30 серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри д.філос.н., проф. Додонов Р.О.

Робочу програму перевірено

23.10.2018 р.

Заступник декана

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання		
	денна		заочна
Вид дисципліни	за вибором		
Загальний обсяг кредитів/год	4		
Курс	3		3
Семестр	5	6	6
Кількість змістових модулів з розподілом	12		
Обсяг кредитів	2	2	4
Обсяг годин, в тому числі	60	60	20
аудиторні	28	28	16
Модульний контроль	4	4	-
Семестровий контроль	-	-	-
Самостійна робота	28	28	104
Форма семестрового контролю	залік	залік	залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основною метою вивчення риторики є ознайомлення студентів з основами знань класичної і сучасної риторики як науки про мисленнево-мовленнєву діяльність і на цій основі розвинути в них здатність вільно орієнтуватися в мовно-риторичному середовищі, вміння та навички аналізувати та продукувати риторичні тексти в різних жанрових топіках відповідно до мети, функціонального призначення й умов соціальних комунікативних практик. Окрім того, вивчення риторики як квінтесенції духовної скарбниці людства покликане сприяти підвищенню загальної культури студентської молоді, розвитку лідерських якостей особистості на основі формування її комунікативної компетентності.

Основними завданнями вивчення дисципліни за вибором «Риторика» є: формування у студентів цілісного системного уявлення про теоретичні засади та загальні закономірності розвитку риторики як теорії красномовства, основні тенденції розвитку культури вітчизняного красномовства; ознайомлення їх з головними способами мовного і невербального впливу на аудиторію, а також формування власного риторичного стилю на засадах гуманістичного риторичного ідеалу та комунікативної компетентності в основних жанрах красномовства.

3. Результати навчання за дисципліною

Студент має знати:

- принципи ефективної комунікації та поняттєво-категоріальний каркас риторичної теорії;
- головні історичні етапи становлення класичної риторики та тенденції її подальшого розвитку;
- сучасну концепцію риторики (неориторики), яка пов'язана з формуванням свідомої світоглядної позиції та компонентним володінням предметом аргументації;

- алгоритм діяльності з підготовки теми виступу та виголошення промови в основних жанрах та рамкових топіках красномовства;
- техніку виразного публічного мовлення та осовні прийоми словесної наочності;
- критерії оцінки промови;
- жанро-видову класифікацію красномовства;
- невербальні (паралінгвістичні) засоби ефективної комунікації.

Студент має вміти:

- вести розгорнутий монолог (лекцію) з фахової проблематики; ефективну, конструктивну бесіду на будь-яку тему з кола зацікавлень культурної, високоосвіченої людини;
- володіти етичними принципами здійснення монологічного та діалогічного публічного мовлення;
- формувати індивідуальний образ оратора, власний ораторський стиль на засадах гуманістичного риторичного ідеалу;
- модулювати аудиторією та ефективно управляти нею під час публічного виступу;
- готувати публічний виступ в головних жанрах красномовства;
- давати загально риторичну оцінку ефективності продукта мисленнєво-мовленнєвої діяльності;
- вдосконалювати техніку власного усного мовлення (дикцію, модулювання звучання голосу, інтонацію тощо);
- знаходити оптимальні засоби переконання відносно предмета мовлення та правильної аргументації ідеї, її обґрунтування та розташування.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Тематичний план для денної форми навчання

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1							
Основні етапи розвитку риторики							
Тема 1 Риторика як теорія красномовства	4	-	-	2	-	-	2
Тема 2 Історичні етапи розвитку риторичної науки	4	-	-	2	-	-	4
Тема 3. Образ оратора: риторичний ідеал	4	-	-	2	-	-	4
Модульний контроль	2						
Разом	18	-	-	6	-	-	10
Змістовий модуль 2							
МОДУЛЬ II. Теорія і практика красномовства							
Тема 4. Класифікація красномовства	16	-	-	8	-	-	8
Тема 5. Методика підготовки промови: інвенція та меморія	12	-	-	6	-	-	6

Тема 6. Диспозиція промови	4	-	-	2	-	-	2
Тема 7 Культура та образність ораторського мовлення	12	-	-	6	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	46	-	-	22	-	-	22
Змістовий модуль 3							
Логічні та психологічні засади красномовства							
Тема 8. Логічні засади красномовства	16	-	-	8	-	-	8
Тема 9. Психологічні засади красномовства	12	-	-	6	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	30	-	-	14	-	-	14
Змістовий модуль 4							
Практика виголошення промов та риторичного аналізу							
Тема 10 Акція: практика виголошення промови	12	-	-	8	-	-	4
Тема 11 Діалогічна та конфронтаційна риторика (еристика)	8	-	-	4	-	-	4
Тема 12 Практика риторичного аналізу промови	4	-	-	2	-	-	2
Модульний контроль	2						
Усього	120	-	-	56	-	-	56

4.2. Тематичний план для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
МОДУЛЬ I. Риторика як наука.							
Основні етапи розвитку риторики							
Тема 1. Риторика як теорія красномовства	6	2	-	2	-	-	2
Тема 2. Історичні етапи розвитку риторичної науки	4	-	-	-	-	-	4
Тема 3. Образ оратора: риторичний ідеал	4	-	-	-	-	-	4
Разом	14	2	-	2	-	-	10
МОДУЛЬ II.							
Теорія і практика красномовства							
Тема 4. Класифікація красномовства	16	2	-	2	-	-	12
Тема 5. Методика підготовки промови: інвенція та меморія	12	-	-	-	-	-	12
Тема 6. Диспозиція промови	6	-	-	-	-	-	6
Тема 7. Культура та образність ораторського мовлення	12	-	-	-	-	-	12
Разом	46	2	-	2	-	-	42
МОДУЛЬ III.							
Логічні та психологічні засади красномовства							
Тема 8. Логічні засади красномовства	16	1	-	1	-	-	14
Тема 9. Психологічні засади красномовства	14	1	-	1	-	-	12
Разом	30	2	-	2	-	-	26
МОДУЛЬ IV.							
Практика виголошення промов та риторичного аналізу							

Тема 10. Акція: практика виголошення промови	16	2	-	2	-	-	12
Тема 11. Діалогічна та конфронтаційна риторика (еристика)	8	-	-	-	-	-	8
Тема 12. Практика риторичного аналізу промови	6	-	-	-	-	-	6
Разом	30	2	-	2	-	-	26
Усього	120	8	-	8	-	-	104

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I. Риторика як наука. Основні етапи розвитку риторики

Тема 1. Риторика як теорія красномовства

Риторика як наука і навчальна дисципліна. Основні поняття риторичної теорії. Предмет і завдання риторики.

Красномовство як предмет риторики. Основоположні розділи класичної риторики: інтенція, диспозиція, елокуція, акція, меморія. Основні фази ораторського процесу: до комунікативний, комунікативний, після комунікативний. Канали впливу на аудиторію: звуковий (лінгвістичний та пара лінгвістичний) і візуальний (кінетичний). Структурні елементи риторичного дійства: логос, етос, пафос, топос.

Своєрідність риторики як комплексної й синтетичної науки. Місце риторики як інтегральної дисципліни у гроні інших наук гуманітарних наук. Зв'язок риторики з теорією комунікацій, акторською майстерністю, стилістикою, психологією, лінгвістикою, філософією, етикою, естетикою, логікою, еристикою, конфліктологією, літературознавством, історією, соціологією, політологією, педагогікою тощо.

«Риторика – це філософія зовні, філософія – це риторика внутрішнє» (М.Бахтін, І.Пешков). Риторика світоглядних питань – початок філософування особистості, розгортання філософської парадигми пізнання та дослідження світу. Алгоритми філософування: питання (проблема), догма чи гіпотеза, метафори, афоризми. Використання цих алгоритмів на протязі розвитку історії філософії Середньовіччя, Відродження, Нового часу, епохи Просвітництва. Роль та проблематика риторики в сучасному суспільстві.

Соціальні функції риторики: комунікативна, суспільно-креативна, суспільно-регулятивна, людинотворча. Риторика як найоптимальніший шлях особистісного розвитку людини.

Тема 2. Основні етапи розвитку риторичної науки

Афіни V ст. до н.е. – офіційна «батьківщина» риторики як науки та мистецтва переконувати. Соціально-політичні передумови панриторизму давніх греків. Інститути демократії (суд, нарада, епійдектичні заходи) як соціально-історичний чинник виникнення риторики як науки та мистецтва переконувати. Риторична діяльність Горгія, Демосфена, Ісократів. Діалоги Сократа (Платона), «Риторика» Арістотеля – як визначні віхи розвитку класичної риторики.

Зародження риторичних маніпуляцій, моделей популістської риторики. Софістика та діалектика як дві моделі античної риторики, два способи життя. Аттіцизм і азіанізм у моделях римської риторики. Цицеронівські риторичні трактати; педагогічно-риторичні настанови Марка Квінтіліана («Двадцять книг риторичних настанов»). Значення надбань класичної риторики.

Красномовство в епоху Середньовіччя. Формування засад середньовічного європейського красномовства. Гомілетика як християнська риторика. Риторика в контексті «сьоми вільних мистецтв» (septem artes liberales). Візантійська теорія риторики. Афанасій Александрійський (III—IV ст.), Василь Великий, Григорій Богослов, Іван Золотовустий.

Гуманістичне відродження риторики в епоху Реформації. Новації в європейській риторичній Новому часу.

Вітчизняні традиції красномовства. Культура словесності Київської Русі: «Слово про закон й благодать» Іларіона (XI ст.), «Повчання» Володимира Мономаха, «Слово в новий тиждень після Пасхи» Кирила Туровського (1130—1182 рр.).

Риторизм у мовотворчості Івана Вишенського. Риторика «українського бароко» Григорія Сковороди. Академічна риторика в Києво-Могилянській академії (Лазар Баранович, Антоній Радивиловський, Стефан Яворський («Риторична рука»). Риторична спадщина Феофана Прокоповича: «Про риторичне мистецтво». Сучасна українська школа риторики (Г.Сагач, Л.Мацько).

Риторика нового часу на російських теренах (М.В.Ломоносов: “Краткое руководство к красноречию”; М.М. Сперанський: “Правила вищого красномовства”). Риторична спадщина суспільних та судових діячів: Коні, Плевако, Пороховщикова та ін.

Криза риторики у XIX ст. Роль В.Г. Белинського у публічному «засудженні» риторики.

Неориторика (new rhetoric) – сучасний етап розвитку риторичної теорії і практики. Аргументативна риторика І. А. Герасимової, Р. Гроотендорста, Ф. ван Ємерена, А. А. Івіна, А. І. Мігунова, Л. Олбрехт-Титеки, Х. Перельмана, С. Тулміна, Д. Уолтона, Ф. С. Хенкеманс та ін. Лінгвістична риторика Р. Барта, У. Еко, Ю. М. Лотмана, Ц. Тодорова та ін.

Риторика як спічрайтинг: теорія і практика підготовки усних публічних виступів для різних сфер діяльності. «Чорна риторика» К.Бредемайера як техніка маніпулювання комунікативними практиками.

Тема 3. Оратор: риторичний ідеал

Оратор і ритор. Платон у «Горгії» про ідеал справжнього оратора. Чинники, що формують образ ідеального оратора. Пафос, логос та етос як чинники вияву риторичної майстерності. Етично-моральний кодекс оратора – сукупність етичних вимог суспільства до ратора: скромність, чесність, доброзичливість, передбачливість, відповідальність.

Цицерон про оратора: добродійність, висока освіченість, природний талант, фізична досконалість та невтомна праця над собою.

Риторичні ідеали античності: софістичний та сократівський. Риторичний ідеал християнського проповідника. Основні засади слов'янського, давньоукраїнського риторичного ідеалу. Український бароковий риторичний ідеал.

Риторичні ідеали сучасної риторики: маніпулятивно-прагматичний (американський), гуманістичний, тоталітарно-пропагандистський (агональний).

Завдання сучасної української риторики – подолання спадщини тоталітарної традиції в риторичній практиці. Культура спілкування та мовний етикет. Способи впливу на людей під час комунікації (переконання, навіювання, психічне зараження). Маніпулювання. Стилі спілкування (авторитарний, демократичний, ліберальний).

Завдання оратора-початківця щодо формування індивідуального ораторського стилю публічного мовлення в межах гуманістичного риторичного ідеалу.

Модуль II. Теорія і практика красномовства

Тема 4. Класифікація красномовства

Основні спроби класифікації видів і жанрів красномовства. Класифікація красномовства Арістотеля залежно від типу слухачів: дорадче, судове, епідейктичне. Різновиди жанрів класичної риторики залежно від характеру красномовства: апологія, інвектива, філіппіка, ієреміда, евкомія.

Класифікація жанрів красномовства К.О. Сьоннбергом за ознакою наміру оратора: інформаційний (освідомлюючий, оптаивний (напучувальний, вітальний), роз'яснюючий, повчальний); аргументативний (доводжучий, полемізуючий); декларативний (агресивний, імперативний).

Класифікація жанрів красномовства за Г.З. Апресяном (за суспільною цариною його застосування): соціально-політичне, академічне; судове; соціально-побутове; військове, дипломатичне, церковно-богословське, рекламне (економічне)

Класифікація красномовства Х.Леммермана (за цільовою настановою): предметна доповідь, промова, яка висвітлює думку (дискусія, дебати), промова з певної нагоди (ювілей, народження, новосілля, поховання тощо), оповідання (про події), промова у дружньому колі (анекдот, тост).

Особливості жанрових топік рамкових промов: урочистої промови, ювілейної, застільної, траурної (надгробної).

Особливості діалогічного красномовства та його види: суперечка, дискусія, дебати, диспут.

Тема 5. Методика підготовки промови: інвенція, диспозиція та меморія

Поняття публічної промови. Інвенція як розділ класичної риторики. Цільова установка оратора: проінформувати (навчити), переконати, заохотити, розважити, самопрезентувати. Етапи підготовки промови: вибір теми, складання плану, збирання матеріалу, запис, робота з текстом, тренування та запам'ятовування промови. Завдання та над завдання оратора. Планування промови чи експромт: за і проти. Види планів: опорні слова, простий, складний, тезисний.

Чинники успіху теми. Типи підготовки до промови, переваги і недоліки кожного з них. Методи підготовки: вивчення першоджерел, запам'ятовування, виписки, зберігання інформації.

Робота над стилем (лексикою) та логікою тексту. Розмітка знаками партитури. Рядкові знаки партитури, нарядкові, підрядкові.

Природні закони запам'ятовування: концентрація (враження), повторення, асоціація. Техніка запам'ятовування дат, імен, послідовності викладу змісту промови. Прийоми мнемотехніки: кодування фразою, кодування азбукою цифр.

Тема 6. Диспозиція промови

Головні структурні частини композиції промови: вступ, головна частина (пропозиція, поділ, виклад, аргументація, спростування), закінчення (узагальнення, спонукання). Функції вступу та його різновиди: звичайний, з ораторською пересторогою, *ex abrupto*.

Ораторські прийоми захоплення уваги у вступі: прийом співпереживання, прийом парадоксальної ситуації, постановка проблемного питання, апеляції (до безпосередніх інтересів слухачів, до подій, часу, місця, до авторитету), гумористична ремарка.

Основні моделі викладу тему в головній частині промови: лінійна («ав ово») за допомогою історичного методу та «*in medias res*» - методами стадійним та концентричним.

Основні композиційно-мовні конструкції викладу теми: розповідь, опис, пояснення, аргументація, спростування. Основні поняття і закони диспозиції.

Поняття композиції. Основні способи інтеграції тексту промови: колегеція, проспекція, ретроспекція.

Рекапітуляція та узагальнення як структурні частини закінчення. Функції та типи закінчення: елегантний фінал, доцільний підсумковий фінал.

Тема 7. Культура та образність ораторського мовлення

Поняття культури мовлення та правильності мовлення. Етичний аспект культури мовлення. Літературна мова і художня мова. Аспекти правильності мовлення: граматики, слововжиток, вимова. Багатство мови і штамп. Загальні ознаки культури ораторського мовлення. Особливості синтаксису ораторського мовлення. «Розмовність» - визначна риса ораторського мовлення. Найпоширеніші мовні помилки.

Автологічна лексика, що виходить за межі літературної мови: просторіччя, канцеляризм, діалектизм, жаргонізм, неологізм, архаїзм, варваризм, солецизм.

Стилістика. Функціональні стилі мови (науковий, публіцистичний, художній, розмовний). Різновиди стилю мовлення за ознакою емоційно-експресивної забарвленості: стилістичне піднесене (історизми, архаїзми, поетична лексика); стилістичне знижене (просторіччя, вульгаризми). Різновиди стилю мовлення за функціональною спрямованістю: розмовне, наукове, офіційно-ділове, публіцистичне. Поняття «макаронічного стилю» (суржик).

Фактори, що впливають на формування стилів. Основні ознаки мовної культури промовця: правильність, точність, логічність, багатство та різноманітність, чистота, доречність, достатність і ясність мовлення.

Мовне самовдосконалення оратора: спостереження за власним і “чужим” мовленням, мовленнєвий самоаналіз, систематичне збагачення словникового запасу.

Елоквенція: паралогічні засоби ораторського мовлення. Поняття художнього образу. Рівні художньої образності у мовленні оратора: звуковий (алітерація, асонанс), логічний (аналогізація), лексичний (тропи) та синтаксичний (фігури).

Троп та його різновиди: порівняння, епітет, метафора, алегорія, метонімія, гіпербола, амфіболія та ін..

Синтаксичний рівень художньої виразності мовлення - фігури (зевгма, хіазм, симплока) та стилістичний рівень образності мовлення (антитеза, іронія, каламбур, парадокс, анафора, інверсія тощо).

Риторичні засоби персоніфікації: риторичні вигуки (гасла), риторичні звернення, риторичні запитання, хід – запитання-відповідь, риторичний діалог, пряма та непряма мова.

Фразеологічні одиниці (ідіоми): примовки, прислів'я, приказки, крилаті вирази (афоризми).

МОДУЛЬ III. Логічні та психологічні засади красномовства

Тема 8. Логічні засади красномовства

Логічний вимір публічного мовлення. Переконливість та доведеність мово-мислення.

Логічні закони мово-мислення: тотожності, несуперечності, логічного третього, достатньої підстави.

Логічні помилки в мово-мисленні. Види помилок (софізм та паралогізм) та їх природа.

Способи операціоналізації термінів: поділ та визначення. Правила поділу та визначення.

Способи аргументації в риторичному мовленні. Способи доведення тези. Розташування аргументів та їх класифікація. Способи спростування: софістичний та діалектичний. Правила спростування.

Основні логічні форми викладу: аналіз, синтез, порівняння, розрізнення, індукція, дедукція, аналогія. Паузи логічні та їх функції. Практика логічного наголосу в реченнях.

Тема 9. Психологічні засади красномовства

Психологічні принципи публічного мовлення. Засоби подолання ораторської лихорадки. Прийом «краю» у викладі матеріалу. Психологічні паузи та їх функції.

Моделювання та управління аудиторією. Психологічні особливості аудиторії залежно від вікового цензу. Основні засоби встановлення контакту з аудиторією. Техніка подолання опору аудиторії.

Сміхова складова красномовства. Гумор та дотепність в ораторському мовленні. Функції гумору в ораторському мовленні. Природа смішного та його відтінки: іронія, гумор, сатира, сарказм. Шляхи створення комічного: карикатури, гротеск, гостроти (дотеп). А.М.Лук про дотепність як особливу властивість мислення. Правила застосування гумору оратором.

МОДУЛЬ IV. Практика виголошення промов та риторичного аналізу

Тема 10. Акція: виголошення промови

Акція як завершальний етап реалізації риторичної мети. Проблема ораторського шоку, його причини та техніка подолання.

Зовнішній вигляд та манери оратора. Стратегія поведінки оратора: перед виступом, як виходити, як сидіти і стояти перед аудиторією, яке місце обрати для виголошення промови. Вимоги до зовнішності (поза) та до обличчя оратора: міміка, погляд, кінетика, жести.

Паралінгвістичний арсенал оратора. Поняття модуляції звучання голосу: мелодійність, гучність, темп та інтонація. Сутнісні характеристики голосу, його властивості та гігієнічні вимоги. Техніка правильного дихання оратора. Стислість та багатослів'я ораторського мовлення.

Методика і техніка публічного мовлення. Вимоги до синтаксису усного мовлення. Особливості будови речень ораторського мовлення.

Мистецтво виразного виголошення промови. К.С.Станіславський про засоби виразного мовлення.

Чинники актуалізації мовлення: актуальне членування фрази, ритміко-інтонаційне членування речення, смислове і ритміко-інтонаційне виділення слів за допомогою логічного наголосу.

Інтонація як основний чинник актуалізації мовлення. Структурні компоненти інтонації: зміна тону голосу за висотою, зміна темпу мовлення, логічні, психологічні і міжвіршові паузи, зміна тембру звучання голосу.

Тема 11. Діалогічна та конфронтаційна риторика (еристика)

Техніка проведення діалогу. Різновиди бесіди. Типи співрозмовників. Діалог як риторичний дискурс. З історії риторики діалогу: сократівська майєвтика та іронія як спосіб знаходження істини у процесі діалогу. Проблема активного слухання. Види слухання: поверхневе, логічне, співпереживання. Типи діалогу: формальний, ігровий, діловий, духовний. Поняття інсайту у діалозі.

Риторика як еристика: мистецтво суперечки. Еристика: виток та еволюція поняття. З історії питання. Античність: міфологія еристики. Софістичні та діалектичні моделі переконання як моральний вибір людини. Артур Шопенгауер "Еристика або мистецтво сперечатися". "Спор" С. Поварніна. Сучасна еристика.

Суперечка та її види. Прояснення понять "суперечка", "дискусія", "дискурс", "полеміка". Основні ознаки суперечки: доказовість та переконливість. Передумови її виникнення. Теза або тема дискусії. Типологія дискусії. Вимоги до тези та антитези. Поділ суперечок за цілями учасників та їх мотивами. Помилки у тезі. Помилки в доказах. Помилки у "зв'язку" між аргументами і тезисом.

Стратегія суперечки. Пропонент та опонент. Тактика суперечки. Найбільш поширені прийоми ведення суперечки. Некоректні прийоми суперечки. Коректні та некоректні доводи. Загальні вимоги до суперечки. Діалектика. Загальні рекомендації, виконання яких сприяє підвищенню ефективності суперечки. Суперечка на публіці. Суперечка в ефірі. Некоректні способи ведення суперечки: підміна тези, ставка на сором, обструкція та ін.

В. Шейнов: "12 сучасних правил переконання". Гра на людських потребах – популярна маніпуляція для переконання опонента. "Трикутник потреб" А. Маслоу. Приклади маніпуляцій на потребах у сучасних дискусивних дискурсах риторики.

«Оксфордські» дебати: практика підготовки та проведення.

Тема 12. Практика риторичного аналізу промови

Основні принципи риторичного аналізу ораторського мовлення. Критерії аналізу промови оратора: адекватність вибору теми; жанрово-видова локалізація; адресат промови; риторичний задум оратора; стилістична витриманість промови; відповідність лексичного матеріалу; дотримання вимог культури мовлення; застосування засобів створення образності

мовлення; переконливість, точність, ясність, несуперечливість, доведеність мовлення, мелодійність мовлення; структурованість промови; свідоме застосування способів інтеграції риторичного тексту та логічних форм викладу матеріалу; техніка управління аудиторією; володіння усною живою мовою; ступінь досягнення риторичного задуму.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання досягнень студентів

Загальна оцінка (кількість балів) складається з відповідної кількості балів з кожної теми, чотирьох модульних контрольних робіт, опрацювання самостійних завдань

	Вид діяльності	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль I		Модуль II		Модуль III		Модуль IV	
			к/о д	балів	к/о д	балів	к/о д	балів	к/о д	Балів
1	Відвідування практичних занять	1	3	3	11	11	7	7	7	7
2	Робота на практичному занятті	10	3	30	11	110	7	70	7	70
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	4	20	2	10	3	15
4	Виконання модульної контрольної роботи (МКР)	25	1	25	1	25	1	25	1	25
5	Разом			73		166		112		117
6	Максимальна кількість балів		239				229			
Розрахунок коефіцієнта			100/229=0.44				0.44			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Завдання до модуля №1 (15 балів)

Методичні рекомендації до виконання завдань

Шляхом звернення до рекомендованої літератури письмово відпрацювати завдання, які стосуються історії основних етапів розвитку класичної риторики.

Завдання до теми №1. (2 год. / 5балів): *Риторичні прийоми видатних античних ораторів* (навести не менш п'яти риторичних засобів, які застосовував у своїй риторичній практиці, або якими збагатив риторичну науку в своїх працях оратор античності)

№ пп	Оратор античного світу	Його риторичні прийоми (не менш 5-ти)	Нарахування балів
1	Горгій, Ісократ		1
3	Демосфен		1
4	Арістотель		1
5	Цицерон		1

Завдання до теми №2 (4 год. / 5 балів): *Розвиток теорії красномовства Платоном у діалогах “Горгій” та “Федр”* (звернувшись до відповідних діалогів Платона (*Платон. Діалоги. – К., 1995. – С. 155–233, 293–338*) дайте письмові відповіді на наведені питання, за які нараховуються рейтингові бали за наступною таблицею)

№ пп	Питання аналізу діалогів	Відповіді	Нарахування балів
1	Як композиційно побудовані зазначені діалоги?	а) «Горгій» - б) «Федр» -	1,5
2	Яке визначення дав Платон а) софістичній риторичі; б) діалектичній риторичі		1,5
3	Наведіть основні вектори критики Платоном софістичної риторичі		1
4	Встановіть особливості ведення бесіди Сократа в діалогах Платона “Горгій” та “Федр”?		1

Завдання до теми №3 (4 год. / 5 балів): *Риторика Давнього Риму* (звернувшись до праць Цицерона та Тацита (*Тацит К. Диалог об ораторах // Тацит К. Соч. в 2-х т. – Т. 1. – Л., 1969. – С. 373–402; Цицерон М.Т. Оратор // Цицерон М.Т. Три трактата об ораторском искусстве. – М, 1972. – С. 331–359*) дайте письмові відповіді на запропоновані питання, за які нараховуються бали згідно таблиці)

№ пп	Зміст питань	Відповіді	Нарахування балів
1	Якою є основна риса ідеального образу оратора, на думку Цицерона? Чим має керуватись оратор при виборі стилю промови?		1
2	На якому порядку розташування аргументів наполягає Цицерон? Чим відрізняється, на думку Цицерона, промова оратора від промови філософа?		1
3	Які композиційні відмінності наявні між діалогом К.Тацита та діалогами Платона? Чим вони зумовлені?		1,5
4	Які причини занепаду красномовства виділив у “Діалозі про ораторів” К.Тацит?		1,5

Завдання до модуля №2 (22 год. / 20 балів)

Завдання до тем № 4 та 5. (14 год. / 10 балів)

На основі звернення до праці «Риторика» Аристотеля (Аристотель. Риторика// Антична риторика. – М., 1978. – С.15–164) дайте письмові відповіді на питання, за що нараховуються рейтингові бали.

№ пп	Питання	Відповіді	Нарахування балів
1	За якими критеріями Аристотель розрізняє види промов?		3
2	Яку роль у промові Аристотель відводить метафорі?		2,5
3	Побудуйте класифікацію способів переконання за Аристотелем		2,5
4	За якими ознаками Аристотель відрізняє риторичу від аналітики, діалектики, еристики та софістики		3

Завдання до тем №6 та 7. (8 год. / 10 балів) Письмово дати відповіді на запропоновані питання, заповнивши таблицю, за що нараховуються відповідні рейтингові бали.

№ пп	Зміст завдання	Відповідь	Нарахування балів
1	Назвіть сутнісні ознаки (риси) голосу оратора	(не менш 10-ти)	3
2	Назвіть вимоги до синтаксису усного мовлення		3
3	Розкрийте паралінгвістичні засоби ораторського мовлення		4

Завдання до модуля №3 (10 балів)

Завдання до теми №8 (5 балів)

№ пп	Зміст завдання	Відповідь	Нарахування балів
1	Особливості диспозиції – розташування матеріалу: частини промови		2,5
2	Ефективні способи запам'ятовування матеріалу		2,5

Завдання до теми №9 (16 год. / 5 балів). Письмово наведіть не менш п'яти прикладів на кожне завдання, наведене в таблиці, за що нараховуються рейтингові бали

№ пп	Зміст завдання	Відповідь (не менш 5-ти прикладів)	Нарахування балів
1.	Навести приклади тропів: персоніфікації, алегорії, метафори, метонімії, синекдохи		1
2.	Навести приклади речень, що містять риторичні фігури		1,5
3.	Навести приклади синтаксичних конструкцій, що містять стилістичні фігури, відповідно: - антитезу; - іронію; - каламбур; - парадокс; - градацію		1,5
4.	Наведіть приклади фразеологічних одиниць (ідіом)	(не менш п'яти)	1

Завдання до модуля № IV (14 год. / 15 балів)

Завдання до тем № 10 та 12 (6 год. / 10 балів): *Розробка та виголошення промови з наступним її риторичним аналізом*

1.2. Таблиця нарахування балів за підготовлений текст промови

№	За що нараховуються бали	Бали
1	Паспортчика промови: - Жанр красномовства - Риторичний задум (мета) - Адресант (аудиторія) - Місце виголошення	1
2	Аналіз структури: - Структура - Вид вступу - Модель викладу основної частини та методи її реалізації - Спосіб інтеграції тексту промови - Вид закінчення	1

№	За що нараховуються бали	Бали
3	Логос промови: - Характеристика лексики - Засоби переконання та доведення	1
4	Пафос промови: - Прийоми захоплення і утримання уваги - Засоби психологічного впливу	1
5	Етос промови: - Етичні формули - Дотримання етичних принципів	1
6	Засоби створення художньої образності мовлення на рівні слова (тропи – не менш 4-х)	1
7	Засоби створення художньої образності мовлення на рівні синтаксису (фігури – не менш 4-х)	1
9	Засоби створення художньої образності мовлення на стилістичному рівні: - Засоби гумору та дотепності - Засоби персоніфікації мовлення - Застосування фразеологічних одиниць	1
10	Преміальні бали за: - Актуальність та оригінальність теми - Стилiстичну витриманiсть	1
Разом за промову та її аналіз		10

Завдання до теми №11. (4 год. / 5 балів): Еристика «Оксфордські» дебати

Підготуватися до питань до дискусії на тему: **В чому причина правового нігілізму в нашій державі?**

Орієнтовні питання дискусії:

1. Чи Ви згодні з тим, що причиною низького рівня правопорядку в нашій державі є бездіяльність правоохоронних органів та їх низький професіоналізм?
2. Чи поділяєте Ви думку, що поширення злочинності, слабкість владних інститутів – це наслідок демократичних процесів у нашому суспільстві?
3. Як Ви ставитеся до такої тези: «Злочинність – це породження і невід’ємний супутник капіталізму»?
4. Що на Ваш погляд спроможне спричинити підсилення правопорядку в нашому суспільстві і чому?
 - а) підсилення ролі релігії в суспільстві, релігійного виховання;
 - б) підвищення ролі сім’ї і школи в моральному вихованні молоді;
 - в) покращення правового виховання громадян;
 - г) підвищення правової відповідальності за правопорушення;
 - д) підвищити відповідальність правоохоронних органів за підтримання правопорядку в суспільстві.
5. Чи Ви поділяєте поширену серед пересічних людей думку: «Якщо в тебе достатньо грошей, то ти уникнеш кримінальної відповідальності за скоєний злочин».
6. Чи Ви вважаєте також, що поширення насилля та злочинності в нашій країні – це також наслідок засилля на телебаченні і кіноекранах американських гангстерських бойовиків та брак позитивного героя в літературі і кіно?

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться у вигляді тестів. Кожна модульна контрольна робота містить 25 тестових завдань, кожне з яких важить 1 бал.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Формою семестрового контролю є залік

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

А) Контрольні питання за V семестр

1. Поняття риторики як живомовної науки та її предмет
2. Основні поняття риторики: оратор, ораторське мистецтво, ораторська промова, красномовство
3. Структура риторичного дійства: оратор, промова, аудиторія
4. Своєрідність риторики та її місце серед інших наук
5. Основні історичні етапи розвитку теорії красномовства
6. Зародження та розвиток риторики в Античній Греції
7. Видатні оратори Античної Греції та їх риторична спадщина
8. Розвиток риторики в Давньому Римі: специфіка та персоналії
9. Основні здобутки класичної риторики
10. Особливість розвитку риторики в епоху Середньовіччя: гомілетика
11. Вітчизняні традиції красномовства у києворуську добу
12. Риторична спадщина професорів Києво-Могилянської академії
13. Основні засади твору Ф.Прокоповича *«Про риторичне мистецтво»*
14. Педагогічно-риторичні ідеї і мовні зразки в *«Кратком руководстве к красноречию»* М.В. Ломоносова
15. Особливість розвитку теорії красномовства на сучасному етапі
16. Неориторика, її зміст та основні напрями
17. Соціальні функції риторики
18. Значення красномовства як універсального способу самоствердження та культурного розвитку людини
19. Поняття оратора
20. Засади красномовства: пафос, логос, етос та топос
21. Правила пафосу як думки-воління
22. Логос в риторичній діяльності оратора та його визначні правила
23. Етос як морально-етичний кодекс публічного мовлення: основні принципи морального кодексу оратора
24. Техніка топосу як здатність майстерно застосовувати в публічному мовленні найтипівші часово-просторові матриці соціальних ситуацій
25. Цицерон про чинники досконалого оратора
26. Загальний алгоритм діяльності оратора
27. Поняття риторичного ідеалу та його трансформація в класичній, середньовічній, сучасній (вітчизняній) риторичі
28. Риторичні ідеали античності: софістичний та сократівський
29. Риторичні ідеали сучасної риторики: маніпулятивно-прагматичний, гуманістичний, тоталітарно-пропагандистський
30. Зміст українського барокового риторичного ідеалу
31. Основні напрями формування ораторами-початківцями власного індивідуального риторичного стилю
32. Класичні класифікації красномовства
33. Сучасні класифікації красномовства (за Г.З.Апресяном та Х.Леммерманом)
34. Класифікація красномовства за ознакою монолог/діалог

35. Основні види академічного красномовства та їх жанрові топіки
36. Основні види соціально-політичного красномовства та їх жанрові топіки
37. Основні види соціально-побутового красномовства та їх жанрові топіки
38. Основні види судового красномовства та їх жанрові топіки
39. Основні види дипломатичного красномовства та їх жанрові топіки
40. Основні види церковно-богословського красномовства та їх жанрові топіки
41. Основні види військового красномовства та їх жанрові топіки
42. Основні складові алгоритму підготовки промови
43. Структурні частини промови та їх співвідношення за обсягом
44. Риторичні завдання та функції вступної частини промови
45. Основні різновиди вступу промови
46. Висхідні етапи формування культури ораторського мовлення
47. Загальні ознаки культури ораторського мовлення
48. Засоби створення образності риторичного мовлення
49. Звуковий рівень риторичного тексту
50. Особливості автологічної та металогічної лексичних систем
51. Механізми продукування риторичних фігур
52. Способи утворення риторичних тропів
53. Основні риторичні тропи
54. Основні риторичні фігури
55. Засоби персоніфікації в риторичному мовленні
56. Фразеологічні одиниці, їх види та функції, які вони виконують в риторичному мовленні

Б) Контрольні питання за VI семестр

1. Ораторські прийоми притягнення уваги аудиторії
2. Чинники, що забезпечують переконливість ораторського мовлення
3. Методи реалізації моделі викладу змісту промови «*av ovo*»
4. Методи реалізації моделі викладу змісту промови «*in medias res*»
5. Головні композиційно-мовні конструкції викладу змісту промови
6. Поняття композиції та способи інтеграції тексту промови
7. Основні логічні форми викладу змісту промови: аналіз, синтез, порівняння, розрізнення
8. Логічні методи викладу змісту промови: дедуктивний, індуктивний, аналогічний
9. Основні формально-логічні закони ораторського мовлення
10. Прийоми активізації уваги слухачів: управління аудиторією
11. Методи переконання: логічні і психологічні
12. Поняття стилю мовлення та їх основні види
13. Поняття харизми оратора. Харизматичні оратори
14. Закінчення (рекапітуляція та спонукання) та його функції
15. Основні типи закінчення: елегантний та доцільний фінал
16. Способи ефективного запам'ятовування промови
17. Техніка поводження оратор в аудиторії
18. «Ораторський шок», його причини та способи подолання
19. Паралінгвістичні засоби ораторського мовлення: методичні рекомендації до гучності голосу, тембру, темпу та інтонації мовлення, а також до міміки та жестикуляції
20. Зміст поняття «техніка мовлення»
21. Техніка правильного дихання оратора
22. Особливості синтаксису усного мовлення
23. Чинники виразного виголошення промови
24. Логіка публічного виразного мовлення

25. Практика актуалізації та ритміко-інтонаційного членування мовлення
26. Паузи в мовленні: логічні та психологічні, їх функції
27. Чинники моделювання аудиторії
28. Техніка подолання опору аудиторії: засоби встановлення контакту та активізації уваги аудиторії
29. Техніка поведінки оратора, коли заважають виступати
30. Природа смішного: сміхова складова красномовства
31. Функції гумору в ораторському мовленні
32. Правила застосування гумору в публічному мовленні
33. Специфіка жанрів діалогічного мовлення: інформаційного, навчаючого, діалектичного, агонального, дискусійного?
34. Риторика як еристика (суперечка)
35. Сутнісні особливості основних жанрів еристики: дискусія, диспут, дебати, полеміка
36. Різновиди суперечок за метою, кількістю учасників та наявністю спостерігачів
37. Структура суперечки: за ознакою суб'єктності та за ознакою логіки
38. Логічні способи доведення тези (прямий та побічний)
39. Способи спростування
40. Логічні правила доведення: щодо тези, щодо аргументів, щодо демонстрації
41. Передумови ведення раціональної суперечки
42. Стратегія та тактика ведення суперечки
43. Лояльні прийоми ведення суперечки
44. Нелояльні прийоми ведення суперечки
45. Некоректні прийоми аргументації
46. Тактика захисту від маніпуляцій, спрямованих на промовця
47. Тактика захисту від маніпуляцій, спрямованих на аудиторію
48. Психологічні прийоми ведення суперечки
49. Етика ведення дискусії (суперечки)
50. «Оксфордські» дебати: структура та організація проведення
51. Основні принципи риторичного аналізу промови

6.6. Шкала відповідності оцінок

7.

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 120 год., лекції – год., практичні – 56 год., СРС – 56 год., модульний контроль – 8 год.

Модулі	Модуль I			Модуль II										Модуль III						Модуль IV								
Назва Модуля	Риторика як наука			Теорія і практика красномовства										Логічні та психологічні засади красномовства						Практика виголошення промови та ведення дискусії								
Кількість балів за модуль	73			166										112						117								
Теми практичних занять	П'янтгсвий обрїї риторичної теорїї	Теоретичнї засади класичної риторики	Вимоги до оратора	Жанро-видова класифїкація ораторського мовлення	Особливостї соціально-побутового красномовства	Специфіка соціально-полїтичного красномовства	Академічне красномовство	Вибір теми риторичного виступу	Методика підготовки промови	Прийоми запам'ятовування промови	Способи композиції риторичного тексту	Культура публічного мовлення	Риторичнї тропи	Риторичнї фігури	Логїчні закони мово-мислення	Логїчні засоби побудови риторичного тексту	Логїчні прийоми операціоналізації термїнів	Логїка аргументативного	Психологїчні прийоми риторичного мовлення	Психологїчні засади управлїння аудиторїєю	Гумор в риторичному мовленнї	Поведїнка оратора в аудиторїї	Техніка мовлення оратора	Основнї топїки мовлення	Засоби інтонування мовлення	Практика риторичного діалогу	Оксфордські дебати	Практика риторичного аналізу промови
Бали за вїдвїд. ПЗ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Бали за вїдпр. ПЗ	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Бали за СРС	5	5	5	5			5			5	5			5			5			5			5	5				
Поточний контроль	МКР №1 25балів			МКР №2 25балів										МКР №3 25балів						МКР №4 25балів								
Пїдсумковий контроль	ЗАЛК (229 балів)													ЗАЛК (229 балів)														

8. Рекомендовані джерела

Першоджерела

1. Античные риторика. – М., 1978.
2. Аристотель. Соч.: В 4 т. – М., 1978.
3. Ващенко Г. Г. Виховний ідеал. – Полтава, 1994.
4. Галятовський І. Ключ Розуміння. – К., 1985.
5. Демосфен. Речи. – М., 1954.
6. Зеньковский В. В. История русской философии: В 2 т. – Л., 1991.
7. Иоанн Златоуст. Творения: В 12 т. – М., 1980. – Т. 1.
8. Квинтиллиан. Двенадцать книг риторических наставлений: В 2 ч. – СПб., 1843. – Ч. I.
9. Лисий. Речи. – М., 1994.
10. Ломоносов М. В. Краткое руководство к красноречию // Полн. собр. соч. – М.; Л., 1952 – Т. 7.
11. Платон. Діалоги. – К., 1995.
12. Плутарх. Порівняльні життєписи. – К., 1991.
13. Прокопович Ф. Про риторичне мистецтво // Ф. Прокопович. Філософські твори. – К., 1979. – Т. 1.
14. Сперанский М. М. Правила высшего красноречия. – М., 1973.
15. Станиславский К. С. Моя жизнь в искусстве. – М., 1962.
16. Цицерон. Речи: В 2 т. – М., 1962.
17. Цицерон. Три трактата об ораторском искусстве. – М., 1972.

Допоміжна

1. Абрамович С.Д. Риторика: навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. - Л. : Світ, 2001. - 240 с.
2. Андреев В.И. Деловая риторика: Практический курс делового общения и ораторского мастерства. – М., 1995.
3. Баева О.А. Ораторское искусство и деловое общение. – Мн., 2001.
4. Вагапова Д.Х. Риторика в интеллектуальных играх и тренингах. – М., 1999.
5. Введенская Л.А. Культура и искусство речи. Современная риторика: для высш. и сред. учеб. заведений / Л.А. Введенская, Л.Г. Павлова. - Ростов н/Д: Феникс, 1995. - 576 с.
6. Выготский Л.С. Мышление и речь: психологические исследования / Л. С. Выготский; ред. Г. Н. Шелогоурова. - М.: Лабиринт, 1996. - 416 с. - (Философия риторики и риторика философии).
7. Далецкий Ч.Б. Практикум по риторике. – М., 1996.
8. Детская риторика в рассказах и рисунках. 3 класс / Т. А. Ладыженская [и др.]. - М. : С-Инфо : Баласс, 2000. - 207 с.
9. Зарецкая Е.Н. Риторика: Теория и практика речевой коммуникации / Е. Н. Зарецкая. - М.: Дело, 1998. - 480 с.
10. Золотослів: Хрестоматія до курсу риторики. Упорядник Сагач Г.М. – К., 1992
11. Клюев Е.В. Риторика (Инвенция. Диспозиция. Элокуция). – М., 1999.
12. Козаренко В.А. Учебник мнемотехники. Система запоминания Джордано. – М., 2002.
13. Логика и риторика: хрестоматия: Учеб. пособие для студ. вузов / сост. В. Ф. Берков, Я. С. Яскевич. - Минск : ТетраСистемс, 1997. - 624 с.
14. Мацько Л. І. Риторика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. - К. : Вища школа, 2003. - 311 с.
15. Мастера красноречия. - М., 1991.
16. Михальская А.К. Педагогическая риторика: история и теория: учеб. пособие для студ. пед. ун-тов и ин-тов / А. К. Михальская. - М. : Академия, 1998. - 432 с.

17. Молдован В.В. Судова риторика: навч. посібник / В.В. Молдован; Міжнародний фонд "Відродження". - К. : Заповіт, 1996. - 319 с.
18. Павлова Л.Г. Спор, дискуссія, полеміка. – М.: Просвещение, 1991.
19. Пешков И.В. Введение в риторику поступка / И. В. Пешков. - М.: Лабиринт, 1998. - 288 с. - (Философия риторики и риторика философии).
20. Психология влияния. Хрестоматия. – СПб., 2000.
21. Поварнин С.И. Спор. О теории и практике спора // Вопросы философии. - №3. – 1990 (або: Хрестоматия по философии. – М., 1997. – С.377-390).
22. Сагач Г.М., Юніша Е.А. Риторика в интеллектуальних играх. – К., 1990.
23. Сагач Г.М. Риторика. – К., 2000.
24. Сопер Поль. Основы искусства речи: Книга о науке убеждать. – М., 1995
25. Стернин И.А. Практическая риторика: учеб. пособие для студ. вузов / И. А. Стернин. - М. : ИЦ"Академия", 2003. - 270 с.
26. Таранов П.С. Искусство риторики: Универсальное пособие для умения говорить красиво и убедительно. – Симферополь, 2001
27. Тур М.Г. Риторика в предметному полі практичної філософії // Практична філософія. - №4. – 2008. – С.153-161.
28. Тур М.Г. Логіко-риторичні форми комічного // Вісник Черкаського університету. Серія Філософія. – №1. – 2017. – С.109-118.
29. Хазагеров Г.Г., Корнилова Е.Е. Риторика для делового человека. – М., 2001.
30. Хазагеров Т.Г. Общая риторика: Курс лекций. Словарь риторических приемов: учеб. пособие для студ. вузов, обуч. по напр. "Филология" / Т. Г. Хазагеров, Л. С. Ширина. - 2.изд., перераб. и доп. - Ростов н/Д : Феникс, 1999. - 320 с.

ДОДАТКОВІ (інформаційні) РЕСУРСИ

1. Анисимова Т.В. Современная деловая риторика // http://royallib.ru/book/anisimova_tv/sovremennaya_delovaya_ritorika_uchebnoe_posobie.htm
2. Аристотель. Риторика // <http://lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/ritoriki.txt>
3. Введение в риторику // <http://sigieja.narod.ru/Ritorika.htm>
4. Граудина Л.К. Русская риторика: Хрестоматия // <http://biblioteka.portal-etud.ru/book/1-graudina-russkaya-ritorika-khrestomatiya>
5. Демосфен // <http://www.orator.ru/demosfen.html>
6. Квинтилиан М.Ф. О воспитании оратора // <http://pedagogic.ru/books/item/f00/s00/z0000049/st008.shtml>
7. Козаренко В.А. Учебник мнемотехники: Система запоминания Джордано. – М., 2002 // www.mnemotexnika.narod.ru
8. Лиммерман Х. Риторика. Тренировка речи с упражнениями // http://master-slova.narod.ru/book/lemmerman_u4ebnik_ritoriki.pdf
9. Ломоносов М.В. Краткое руководство к красноречию // <http://feb-web.ru/feb/lomonos/texts/lo0/lo7/LO7-0892.HTM>
10. Мацько Л.І, Мацько О.М. Риторика // http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_matsko_1
11. Михальская А.К. Русская риторика: 10 – 11 классы // <http://www.alleng.ru/d/rusl/rusl338.htm>
12. Миртов А.В. Умение говорить публично // <http://rodchenko.ru/books/umenie-govorit-publichno-a-v-mirtov-tula-avtograf-2000.pdf>
13. http://redrussia.narod.ru/miscell/ritorika_volkov.html
14. <http://ua.convdocs.org/docs/index-152698.html>
15. Підлісна Г.Н. Антична література // <http://www.twirpx.com/file/766286/>
16. О риторике Феофана Прокоповича // <http://www.portal-slovo.ru/philology/43524.php>
17. Поль Сопер. Основы искусства речи // http://krotov.info/lib_sec/18_s/sop/er_00.htm

18. Пороховщиков П. Искусство речи на суде // <http://www.ex-jure.ru/law/news.php?newsid=269>
19. Риторика Платона // <http://litirus.ru/lektcii/ritorika-platona.html>
20. Сагач Г. Риторика // http://chtyvo.org.ua/authors/Sahach_Halyna/Rytorika/
21. Теория риторики // <http://libsib.ru/ritorika/teoriya-ritoriki/vse-stranitsi>
22. Цицерон Марк Туллий. Три трактата об ораторском искусстве // <http://ancientrome.ru/antlit/cicero/tractates/orator-f.htm>
23. Шопенгауэр А. Эристика, или искусство побеждать в спорах // http://www.redov.ru/psihologija/yeristika_ili_iskusstvo_pobezhdat_v_sporah/p1.php

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Навчальний матеріал опрацьовується студентами під час лекцій, семінарських занять, консультацій, індивідуальних занять і самостійно у вигляді конспектування окремих питань з теми або виконання творчих завдань. Рівень знань перевіряється методом опитування на семінарах, індивідуальних заняттях, письмово у вигляді контрольних робіт, колоквиумів, тестів.

9.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з літературними джерелами; виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.

9.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- навчальні дискусії;

- створення ситуації пізнавальної новизни;

- створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).